

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА МОДЕРНОТО ИЗКУСТВО ВЪРХУ ФОРМИРАНЕТО, РАЗВИТИЕТО И ДИЗАЙНА НА МОДНАТА ИЛЮСТРАЦИЯ В НАЧАЛОТО НА ХХ ВЕК

Яна Василева

РЕЗЮМЕ — Настоящата статия е фокусирана върху въздействието на процесите протичащи в изобразителното изкуство и тяхното влияние върху дизайна на модната илюстрация през първата половина на двадесети век. Анализирани са различните аспекти на новозараждащите се стилове и тенденции в живописа, архитектурата и дизайна. Обект на изследване е модерното абстрактно изкуство и неговото отражение върху дизайна на модната илюстрация.

Ключови думи: абстрактно изкуство, ар деко, модна илюстрация

THE IMPACT OF MODERN ART ON THE FORMATION, DEVELOPMENT AND DESIGN OF FASHION ILLUSTRATION IN THE BEGINNING OF XX CENTURY

Yana Vasileva

ABSTRACT— This article focuses on the impact of the processes in the art and their influence on the design of the fashion illustration in the first half of the twentieth century. The different aspects of the emerging styles and trends in painting, architecture and design are analyzed. Subject of the study is the modern abstract art and its reflection on the design of the fashion illustration.

Keywords: abstract art, art deco, fashion, fashion illustration

---

ВЪВЕДЕНИЕ

Двадесети век е изключително динамичен период в историята на изобразителното изкуство, архитектурата и модата. През първата половина на века възникват и се формират различни стилове и течения в изкуството, които протичат хронологично в следния ред: импресионизъм, постимпресионизъм, поантализъм, фовизъм, немски абстракционизъм, ар нуво, абстракционизъм, супрематизъм, кубизъм, кубофутуризм, конструктивизъм, сюрреализъм, футуризм, дада и други, които дават пряко отражение върху различните сфери на дизайна. Силен просперитет претърпява фотографията, която става много актуална и развива свои собствени жанрове.

В света на модата началото на двадесети век се свързва с редица колосални нововъведения. Конструкцията и силуета на дрехата претърпяват драстична трансформация. Дрехата се опростява и стеснява. В Париж се шият дамски поли, които откриват долната част на краката до глезена. Обемният шлейф бива заменен от правоъгълния силует. Появява се спортното облекло. Смели новатори като Coco Chanel и Jeanne Paquin разработват колекции вдъхновени от ар деко. Модните къщи „Cheruit“, „Doeuillet“, „Doucet“, „Paquin“, „Poiret“, „Redfern“ и „Worth“ диктуват актуалните тенденции в цяла Европа. Модната илюстрация се развива с бързи темпове. Критиците определят този период като златна ера за модната рисунка, тъй като тя придобива голяма популярност. Модните къщи възлагат на художници изработването на скиците към новите колекции. Дизайнерите черпят вдъхновение от японското изкуство, балета и операта. Във визията на облеклата отчетливо се забелязва стремеж за импозантност и лукс.

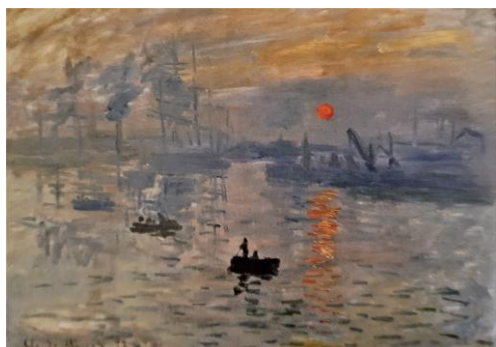
ИЗЛОЖЕНИЕ

В края на деветнадесети и началото на двадесети век Париж е световна светска и културна столица, в която се стичат артисти от цяла Европа. Малките улички са изпълнени от художници, които се вдъхновяват от прекрасната атмосфера в града. Най-престижното учебно заведение по дизайн, а именно френската академия за изящни изкуства е претърпано с млади таланти артисти, които се обучават в различни дисциплини. Методиката на преподавателите била базирана на сковани исторически сюжети, изработени с плавно поставяне на мазката и постепенно преливане на полутона. Група млади артисти категорично отхвърлят тези стереотипи и започнала да работи със съвсем нова техника. Младите бунтари съзнателно нарушили установените закономерности за изграждане на композицията и натуралистичното предаване на натурата в живописата и започнали да експериментират със съвършено различни изразни средства: петно, линия, точка. Под въздействието на моментната емоция таланти авторите създават впечатляващи произведения. Новото течение получава названието импресионизъм, тъй като водещата доктрина е чувството, емоцията, импресията. Картините на младите остават неразбрани от публиката. Критикът Луи Льороа се изказва язвително срещу новото течение и яростно го критикува в своите статии, въпреки това художниците излагат своите картини в общи изложби и продължават да експериментират с цвета. Импресионистите работят основно с цветни петна, които изграждат обемите. Полагането на цветните петна едно до друго целят да постигнат впечатлението за трептенето на светлината. Поанаталистите например работят основно с нанасяне на малки цветни точки в непосредствена близост една до друга, които окото възприема и обработва. Физическото разлагане на светлината и спектъра е проблем, който занимава постимпресионистите. Те се занимават с пространственото смесване на цветовете.

Импресионизмът поставя началото на нова ера в света на живописата. Силното въздействие на колорита и ефекта на цветовете върху зрителя стоят в основата при градежа на картините. Общата цел, пред която са изправени артистите е отстояването на личното авторско виждане за изграждането на обема и светлосянката, което се постига посредством нарушаването на структурата и целостта на обема. Течението намира голям брой съмишленици. Художниците Мане, Моне, Дега, Сьора, Сезан, Ван Гог са сред най-популярните имена работили активно в областта на импресионизма. В техните картини се наблюдава мощното присъствие на цвета стои в основата на колорита и се постига чрез противопоставянето на топли и студени цветни петна. Този подход спомага за подсилването яркостта и повишава интензивността на тона. Всеки артист предава своето отношение към изграждането на композицията по свой собствен уникален начин, като ясно се разграничават стилите характеристики на всеки автор. Младите художници изследват

научното обяснение на цветовете, изграждането структурата на обекта, символиката на линията и цвета. Въпреки, че първоначално импресионистите не били приети добре от критиците, а обикновения зрител оставал със смесени чувства след общите им изложби, произведенията от този исторически период ни въздействат дори и сега сто години след своето създаване. Стремежът да се улови впечатлението от отминаващият момент е постигнат. Сюжетите са вдъхновени от сцени от обикновения живот на хората.

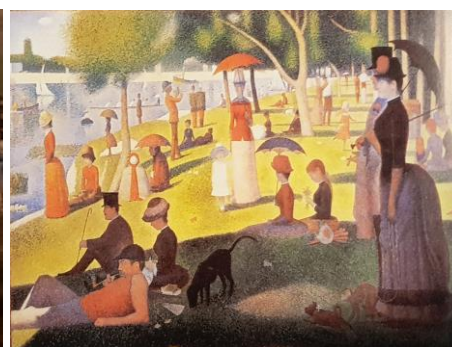
Като основоположници на импресионизма биват определяни художниците Едуар Мане и Едгар Дега. Картината „Импресия, изгрев“ на художникът Клод Моне е най-добрият пример за произведение базирано на законите на импресионизма. Пейзажът е изпълнен с маслени бои върху платно. Изборът на художника се е спрял на един съвсем типичен момент от живота в Париж, а именно работата на рибарите около пристанището. Наблюдателят може да се наслади на ярките отблясъци на първите слънчеви лъчи върху спокойните води на Сена. На преден план е разположена лодка, чийто тъмен силует ясно се откроява на спокойния сив фон. Плътните мазки маслена боя умишлено са положени по посока на движение на вълните, което допълнително допълва впечатлението за бляскава водна повърхност. Наситеният оранжев цвят на изгряващото слънце е подбран в отлична комбинация с червен циновър. И двата цвята са поставени на един дъх с едно отривисто движение на четката, за да представят яркото кълбо на слънцето. Леки топли нюанси се появяват в ранното утринно небе, което е обобщено с топла охра. Щрихите, които Моне е поставил в средния план на картината предават строгата конструкция на търговските кораби. В задния план са загатнати пушешите комини на фабриките, които подсказват за силната индустриализация, която настъпва в края на столетието. (Фиг.1) Фотографията също оказва сериозно въздействие върху работата на импресионистите. Голяма част от картините на Едгар Дега са създадени под впечатлението от пофазови фотографии. Изпианите детайли и прецизната изработка на всички палнове показват майсторството на автора. Художникът е изобразил своята емоция, която бива изразена посредством полагането на експресивни артистични маски върху масленото платно. Всяка фигура притежава свое собствено емоционално състояние, което художникът е представил брилянтно. Всички участници в композицията са обърнати към централната фигура на хореографа, която е ключова за изграждането на композицията. Всяка балерина е изобразена с изключително внимание. Темата е любима на автора и много типична за неговото творчество. (Фиг.2) Жорж Сьора е създателят на поанализмът. Картината „Неделен следобед“ е толкова впечатляваща, че няма как да не бъде коментирана. Неповторимият стил на художникът е базиран на неговата любов към реда и уставеността. Той отделя на всяко свое произведение по една година като прекарва времето в подготвителни скици и етюди. Неговата склонност към големите формати предопределя разработването на специфична методика към изграждането на силуета. Статичността на фигурите в композицията е преуодоляна от трептенето на цветните точки, с които си служи автора, за да изгради обемите. Окоето на наблюдателя се наслаждава на звучните цветове, които художникът умишлено е подбрал за изпълнението на композицията. Яркостта на изгрялото слънце успешно е пресъздадена с мощната комбинация на неаполитанско жълто поставено непосредствено до сочно зелено. Картината се приближава като звучене към впечатлението от евтиния офсетов печат, който се появява по същото време. Жорж Сьора е създал малко на брой художествени произведения, които са забележителни като избор на сюжет, техника и изпълнение. Уникалната му техника е изключително разпознаваема. Авторът се отличава със своя новаторски подход към изграждането на силуетите. Характерният почерк на художника превръща картините му в шедьоври. (Фиг.3)

Фиг.1

Фиг.2

Фиг.3

В началото на двадесети век се обособява модерното изкуство, което най-общо може да бъде разграничено в три основни потока, а именно импресионизъм, абстракция, фантастична живопис. Сформират се и редица движения, които представляват интерес за специалистите. Фовизмът е течение в изкуството, което се извява основно в сферата на живописата. В периода 1901 – 1906 г. група артисти на чело с Henri Matisse, Paul Gogin и Paul Sezanne започват да работят в съвсем различна посока. Те скъсват с постулатите на експресионизма и поставят началото на фовизма. Художниците създават картини характерни с интензивните си цветове, плоски повърхности и нагънати линии, които правят силно впечатление. Въпреки, че Henri Matisse има солидни познания за конструкцията на човешкото тяло, той го представя съвсем схематично, без да губи характерните черти на модела. Гъвкавите линии, с които си служи, за да разграничи силуета биват положени с майсторски замах на четката. Фовистите полагат основите на модерното изкуство. Техните възгледи за представянето на природата биват синтезирани в ритмичното редуване на линия и цвят в общото пространство на листа. Фигурите са опростени без да губят своите характерни черти. Основната цел на художника е постигането на изразителност, която се постига чрез баласираното поместване на обектите в композицията, усмислянето на празните пространства между обектите, спазването на пропорциите. Картините им са подчертано плоски, без никакъв намек за светлосенки. Тази нова посока на мислене може да бъде най-добре отчетена в картината на Matisse „Червеното ателие“, която категорично обобщава търсенията на автора в тази посока. (Фиг.4) В същото време руският художник Wassily Kandinski е импресионист, който прави свои разсъждения върху символиката в живописата и развива оригинален напълно абстрактен стил. Художникът е лидер на групата „Синият конник“, в която членуват артисти от Мюнхен. В последствие авторът се разграничава от кръга и започва индивидуални търсения в областта на абстракционизмът. Отсъствието на форма в неговите картини е ключов елемент и изграждането на композицията. Авторът опростява реалността в геометрични форми. Основните компоненти са цвета и динамиката. Имената, които авторът поставя на своите картини са също толкова абстрактни колкото и самите произведения и остават ярка следа в съзнанието. (Фиг.5) Разглеждайки равнието на модерната абстракция не можем да не обърнем специално внимание на работата на един велик испански художник, а именно Pablo Picasso. Картините, които той рисува са толкова деформирани, че според определението на един критик напомнят начупени огледала. Художникът дълбоко се повлиява от философията на постимпресионизма и фовизма, но попада под мощното въздействие на абстракцията. В своите композиции Picasso представя реалността чрез геометрични форми. Обемите са играни от ъгловати клиновидни форми фасети, които въздействат като триизмерни призми. Изграждането на този подход е базиран на дълбоко прочуване и анализиране на картините на Paul Cézanne от късния му период. През 1909 г. този стил бива наречен от един критик кубизъм, тъй като картините били създадени от множество кубчета. Освен Picasso и други художници се увлекли в

новото течение и експериментирали в областта на натюрморта и портрета. Талантливата руска художничка Liubov Popova развива кубофутуризмът, а дизайнерката Sonya Delaunay работи усилено в областта на орфизма. (Фиг.8)

Фиг. 4

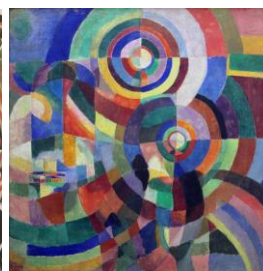
Фиг.5

Фиг.6

Фиг.7

Фиг.8

В същото време едно ново течение в изкуството набира все по-голяма популярност в арт средите. Ар нуво (ново изкуство) е стилът, който се разпространява в цяла Европа и получава силен отзвук върху дизайна на облеклата и аксесоарите. Името на новосъздаденият художествен стил произтича от едно ателие в Париж създадено от предприемачът Зигфрид Бинг. Ателието започва да функционира от 1895 г., но стилът вече се бил оформил в предходните няколко години. В основата си ар нуво целял да издигне занаятите до висотата на изящното изкуство. Стилистиката била изведена от извитите форми на рококо и се характеризирал с подчертана декоративност. Популярната по това време японска гравюра също допринесла за формирането на колорита. Основен градивен елемент бил извитите камшични линии, които се впитват в сложни композиции. Водещ мотив в дизайна са флоралните форми, които изграждат композицията. Стилът обхванал всички сфери на дизайна и архитектурата. Силно развитие било отбелязано в пластичните и приложни изкуства. Голямо влияние било отчетено и илюстрацията и плаката. В изработката на отделните модели били използвани редки материали като скъпоценни камъни, слонова кост, злато, сребро, животински пера и др., които превърнали произведенията в стоки на лукса. Скъпите суровини повишили драстично цената на крайното изделие, но успешно предавали впечатлението за екстравагантност. Високата стойност на творбите влизала във възможностите на елита, въпреки това стилизираните декоративни форми взаимствани от японизма оказали огромно въздействие върху общественния вкус и оказали пряко влияние върху дамската мода. Появили се прекрасни модни илюстрации изработени чрез техниката за тампонен печат rochoг, които били в малък тираж. През 1908 г. авангардният котютиер Paul Poiret издава луксозният албум “Les Robes de Paul Poiret reconstrées par Paul Irible”, който съдържал десет броя модни гравюри отпечатани чрез техниката rochoг. Илюстрането на портфолиото било поверено на талантливият художник Paul Iribe, който имал натрупан опит в областта на карикатурата и декоративните изкуства. Илюстраторът бил част от кръга артисти сериозно повлияни от японската графика, които взимали активно участие в процесите протичащи в модерното изкуство. Със своята работа за модните журналы „La Gazette du Bon Ton” и „Vogue“ художникът значително допринесъл за популяризирането и развитието на модната гравюра. Анализирайки илюстрациите към “Les Robes de Paul Poiret reconstrées par Paul Irible” виждаме силното въздействие на линията, която изгражда силуетите. Всеки модел е поместен в среда, която е част от композицията. Рисунките са подчертано графични като щрихът е много пестелив. Изключение правят някои обекти от интериора, които са изградени с насищането на графичната стойност. Присъствието на цвета е изведено само в силуета на моделите. Равните цветни петна са поставени върху облеклата, като по този начин най-градивно се представят материята и десените на дрехите. Забелязва се пълно отсъствие на светлосенки. Лицата са представени с по една изразителна линия, която

много правдиво предава моментното състояние. Гънките са представени с плавни тънки линии, които отчетливо загатват падащите материи. Позите са леко разчупени, телата са извити в леки дъговидни движения, които придават гъвкавост на силуета. Мебелите, поставени в близост до моделите също имат своите характеристики. Въздействието на ар нуво се усеща осезаемо в дизайна на масите и столовете. Дребни на пръв поглед детайли като възглавници, вази, огледала също са гравирани с фини декоративни орнаменти, които подсказват принадлежността на дребните аксесоари към стила. (Фиг. 9,10,11,12)

Фиг. 9

Фиг.10

Фиг.11

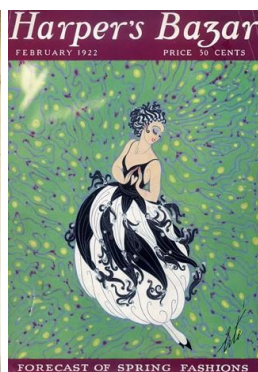

Фиг.12

През първата декада на века модната илюстрация преминала през разцвет и предоставила поле за изява на редица талантлив дизайнери, които издигнали модната рисунка до нивото на самостоятелно развиващ се жанр в изкуството. Илюстрациите започнали да бъдат третираны като художествени произведения и били поставяни в луксозани рамки в салоните. Творбите на Léon Bakst, Erté, Maria Likarz, Helen Dryden, George Lerare са най-ярките примери за еklekтичността на стила. Техни илюстрации били публикувани на страниците на списание „Vogue“, и са възможно най-яркият пример за мащабното въздействие на стила върху стилистиката на модната илюстрация в началото на двадесети век. Когато говорим за развитието на ар нуво и неговото въздействие върху дизайна задължително трябва да коментираме творчеството на Romain de Tiroff познат под творческия псевдоним Erté. Творецът, който разгръща своя потенциал във всички познати сфери на дизайна е създал едни от най-бележитите произведения в областта на модната илюстрация. Талантлив илюстратор, умел график, майстор рисуващ, който пресъздава духа на епохата чрез своя миросглед. Дизайнерът работи в областта на театъра, киното, балета, операта. Художникът си сътрудничи с модните къщи и проектира уникални дрехи и аксесоари. В неговите подготвителни скици наблюдаваме характерната стилистика за ар деко. Интересното във всичките му илюстрации е подчертаната декоративност и мощното присъствие на цвета. При първото си посещение в Париж той остава силно впечатлен от зараждащото се течение и извайва първата си скулптура изцяло подчинена на стилистиката в модерното изкуство. В последствие се мести в града и през 1913-14 г. започва работа като дизайнер за модната къща на Paul Poiret. В следващите години рисува редица корици за сп. „Vogue“, „Harper's Bazaar“, „Cosmopolitan“ и други периодични издания. Силното въздействие на източната култура се усеща в дизайна на обеклата и аксесоарите, които Erté създава специално за именити артисти. (Фиг. 13,14,15,16)

Фиг.13

Фиг.14

Фиг.15

Фиг.16

През 1908 г. в Париж била открита първата самостоятелна изложба на един многообещаващ автор. Художникът Georges Lerare е роден във френската столица и още като млад дизайнер попада под влиянието на художниците модернисти. В своята творческа кариера той илюстрира редица корици на списания, плакати, дизайн на облепа и др. През 1911 г. е издаден албума „Les choses de Paul Poiret vues Georges Lerare”, които е илюстриран от Лераре. В изданието са поместени шест цветни илюстрации. Художникът работи за Paul Poiret като изобразява неговите модели. В периода 1912-1925 г. той работи основно за списание „Gazette du Bon Ton“. Тясното му приятелство с Pablo Picasso, Marie Laurencin, Georges Braque предопределя неговият силен интерес към модерното изкуство. Влиянието, което оказват тези художници върху младият дизайнер е голямо. Неговите произведения са с ярък колорит. Цвѳта е определящ при градацията на композицията. Фигурите са чувствени и грациозни. В много от своите скици художникът изобразява ръцете в изразителни жестове. В цялостното му творчество се усеща силна взаимовръзка с живописата. (Фиг.17,18,19)

Фиг.17

Фиг.18

Фиг.19

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Бурните процеси, които протичат в живописата до избухването на Първата световна война дават отражение върху работата на модните дизайнери. Визията на модната илюстрация бива подчинена на актуалните течения в кавалетната живопис, които динамично се сменят в рамките на няколко години. Новите стилове формират светогледа на прощадащите артисти и установяват нови критерии при изграждането на образа.

ЛИТЕРАТУРА

- Фартнг, С. (2015) Изкуството цялата история, Книгомания
Janson, Н. Janson А. (2014) История на изкуството, Елементи
Robinson, J. (2015) The fine art of fashion illustration, Frances Lincoln limited
Blackman, С. (2007) 100 years of fashion illustration, Laurence King US
Calahan А, Zachary С., (2015) Fashion and the fine art of pochoir, Thames & Hudson
https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Poiret
<https://www.erte.us/costume.html>
https://fr.wikipedia.org/wiki/Georges_Lepape